

Nr 147.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till ersättningar för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås anvisande av anslag till vissa kostnader för läkarundersökning och årlig läkarbesiktning av minderåriga.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och inrikesdepartementen fråga angående ersättning för vissa besiktningar enligt arbetarskyddslagen m. m. samt anför.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 9 § 1912 års lag om arbetarskydd, vilken gäller till utgången av juni 1949, skall för minderårig som anställs i arbete avlämnas intygsbok, utfärdad av pastor, lärare eller skolföreståndare och innehållande, förutom namn och födelsedata, vissa uppgifter om den minderåriges skolförhållanden. I kungörelsen den 31 december 1912 (nr 388) föreskrives bl. a., att pastor för utfärdandet av intygsbok äger uppbära gottgörelse med 50 öre av den som begär boken. Enligt 10 § nämnda lag skall intygsbok för minderårig, som användes till industriellt arbete eller visst annat därmed likställt arbete, innehålla läkarintyg angående den minderårige. Detta intyg får vid bokens avlämnande ej vara äldre än ett år, utom då fråga är om minderårigs användande till skogsavverknings-, kolnings- och flottningsarbete. Kostnaden, 3 kronor, för anskaffande av läkarintyget i boken får i regel bestridas av den minderårige eller dennes målsman, såvida ej arbetsgivaren erbjuder sig att svara för utgiften.

Jämlikt 35 § nämnda lag skall vidare årlig läkarbesiktning företagas å alla minderåriga, som användas till industriellt arbete eller till byggnads- eller transportarbete, vilket bedrives i sådan omfattning att å arbetsstället i regel användas minst tio arbetare. Vad sålunda stadgas gäller dock icke skogsavverknings-, kolnings- eller flottningsarbete. Besiktning utföres av en av länsstyrelsen förordnad besiktningsläkare. I kungörelsen den 31 december 1912 (nr 399, ändr. 322/1919) föreskrives, att besiktningsläkare äger uppbära arvode med 2 kronor för själva besiktningen, ersättning för resekostnader samt gottgörelse för färd till och från besiktningsstället. Resekostnaden bestrides av statsmedel medan arvodet och färdgottgörelsen

skola erläggas av arbetsgivaren. Den på staten fallande resekostnaden torde i regel ha bestritts från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Reseersättningar.

Enligt 27 § nya arbetarskyddslagen (nr 1/1949), vilken träder i kraft den 1 juli 1949, må minderårig icke användas till arbete utan att till arbetsgivaren avlämnats arbetsbok för den minderårige, innehållande, förutom uppgifter angående den minderåriges ålder och skolförhållanden, läkarintyg angående den minderårige. Sådant intyg får vid arbetsbokens avlämnande till arbetsgivaren ej vara äldre än ett år, försåvitt ej den minderåriges anställning avser kortare tid än en månad eller fråga är om arbete under ferietid. Intyget kan utgöras av anteckning, som vid läkarbesiktning enligt 28 § införts i boken. Det må anmärkas att nya arbetarskyddslagen liksom 1912 års lag icke i nu ifrågavarande avseende äger tillämpning beträffande minderåriga inom jordbruket, såvitt fråga ej är om arbetstagare som huvudsakligen användas till skogsarbete.

Enligt sistnämnda paragraf skall en gång varje kalenderår vid arbetsställe, där minderårig användes till arbete, företagas läkarbesiktning å den eller de minderåriga till utvärderande, huruvida sysselsättning, vartill minderårig användes, är till men för dennes hälsa eller kroppsutveckling. Vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å skogsarbete och ej heller å flottningsarbete utom såvitt angår arbete vid skiljeställe. Besiktning som nu sagts förrättas av läkare, som länsstyrelsen förordnar därtill (besiktningsläkare). Kostnaden för besiktningen skall, utom såvitt angår resekostnads- och traktamentsersättning till läkaren, bestridas av arbetsgivaren.

Vid anmälan av propositionen 1948: 298 med förslag till arbetarskyddslag m. m. gav jag, såvitt angår frågan om tillhandahållande av arbetsbok och införande däri av läkarintyg, uttryck åt den uppfattningen (s. 212—213), att arbetsbok såsom 1938 års arbetarskyddskommitté föreslagit i regel skall tillhandahållas genom skolans försorg. Skyldighet härutinnan syntes dock icke, såsom kommittén förutsatt, böra åvila jämväl privatskolor. Bl. a. med hänsyn härtill borde pastor vara skyldig att liksom f. n. utfärda arbetsbok. I likhet med kommittén och remissinstanserna ansåg jag vidare, att det i första hand borde ankomma på skolläkare att svara för införandet i arbetsboken av läkarintyg. Frågan om kostnaderna för utfärdande av arbetsbok och införande däri av läkarintyg berördes däremot icke i nämnda sammanhang.

Såvitt angår ersättningen till besiktningsläkare för den årliga läkarbesiktningen av minderåriga anslöt jag mig vid anmälan av nämnda proposition (s. 294) till ett av arbetarskyddskommittén framlagt förslag att den nuvarande färdgottgörelsen, vilken bestrides av arbetsgivaren, skall ersättas med traktamentsersättning av allmänna medel enligt allmänna reseregle-

mentets bestämmelser. Härvid anförde jag, att frågan om anslag för ändamålet finge anmälas i annat sammanhang.

I fråga om den årliga förnyelsen av läkarintyget för minderåriga skogs- och flottningsarbetare anförde jag i förenämnda sammanhang (s. 212), att den minderårige själv eller hans målsman borde sörja för att den minderårige en gång om året underkastas läkarbesiktning. Till undvikande av att arbetstagare, som här avses, komma i en oförmånligare ställning än andra minderåriga arbetstagare borde sådan läkarbesiktning vara kostnadsfri för den minderårige och kostnaden för läkarintygets anskaffande bestridas av statsmedel. Frågan om beviljande av medel härför finge anmälas i annat sammanhang.

Slutligen anförde jag (s. 213), att vad angår den författningsmässiga regleringen av läkarkontrollen över minderåriga endast huvudgrunderna borde upptagas i lag och övriga för ändamålet erforderliga föreskrifter, exempelvis om utfärdande av arbetsbok med tillhörande läkarintyg, om skyldighet för arbetsgivare, som använder minderårig arbetskraft, att göra anmälan därom samt om läkarbesiktningarnas anordnande, utfärdas i administrativ ordning.

Riksdagen har ej gjort erinran mot vad i angivna hänseenden anförts i propositionen 1948: 298.

Föreliggande förslag.

1938 års arbetarskyddskommitté har i sitt betänkande med förslag till ny arbetarskyddslag (SOU 1946: 60) föreslagit, att arbetsbok jämte läkarintyg skall tillhandahållas utan kostnad för den minderårige. Dock skulle i det fall, då arbetsbok förkommit och ny sådan bok erfordrades, pastor äga uppbära gottgörelse för bokens utfärdande med 2 kronor. Kommittén har förutsatt, att såsom underlag för läkarintyget bör kunna godtagas den läkarundersökning, som verkställts i sista klassen i skolan, under villkor bl. a. att det för den minderårige vid skolan förda hälsokortet lämnar upplysning om dennes hälsotillstånd och kroppsutveckling i erforderliga avseenden. Kommittén har föreslagit en bestämmelse av innehåll, att för verkställande enbart av utdrag ur den minderåriges hälsokort skolläkare ej må fordra högre gottgörelse än 2 kronor. Kommittén har förutsatt, att detta arvode ej skall erläggas av den minderårige.

Kommittén har vidare föreslagit, att arvodet för första läkarundersökning av minderårig i andra fall än nyss nämnts skall utgå med 5 kronor i stället för det nu gällande beloppet 3 kronor. Arvodet för den årliga besiktningen har av kommittén föreslagits höjt från 2 till 3 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt *arbetarskyddsstyrelsen* att verkställa en översyn av 1938 års arbetarskyddskommittés förslag till kungörelse angå-

ende gottgörelse för läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga arbetstagare m. m., har styrelsen, efter överläggningar med representanter för skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen och Sveriges läkarförbund, den 7 mars 1949 inkommit med förslag till ersättningsbestämmelser samt bestämmelser angående omfattningen av sådan läkarundersökning och läkarbesiktning, varom här är fråga.

Styrelsen har föreslagit, att arvodet för utförande av första läkarundersökning av den omfattning, som föreslås av styrelsen, skall utgå med 10 kronor. Styrelsen har anfört, att ifrågavarande läkarundersökning kan antagas förekomma endast i undantagsfall, i det att den minderårige i regel skall vara i tillfälle att utan kostnad erhålla det första läkarintyget i arbetsboken på grundval av de undersökningar han undergått i skolan. Efter ett fullständigt genomförande av skolhälsovården torde antalet minderåriga, som nödgas vända sig till annan läkare än skolläkare för att erhålla det första läkarintyget, enligt styrelsens mening bli ringa. Styrelsen anför, att under år 1947 drygt 90 procent av folkskolans elever voro i åtnjutande av statsunderstödd hälsovård. Om den minderårige icke begagnade sig av den möjlighet, som sålunda stode honom till buds, syntes knappast vara något att invända emot att han för genomgående av den första läkarundersökningen erlade ett arvode av 10 kronor, som i och för sig kunde anses skäligt. Annorlunda ställde det sig emellertid för en minderårig, som avgår från skola där skolhälsovården ännu icke blivit införd. En sådan minderårig bleve utan egen förskyllan nödgad att för erhållande av intyg besöka läkare och erlägga ett arvode av 10 kronor. Styrelsen har föreslagit, att i dylika fall, som allenast under de närmaste åren torde förekomma i nämnvärt antal, det allmänna skall träda emellan och den undersökande läkaren erhålla ersättning för arvodet av statsmedel.

Arbetarskyddsstyrelsen har vidare biträtt arbetarskyddskommitténs förslag att skolläkare för att verkställa enbart utdrag ur minderårigs hälsokort ej må fordra högre gottgörelse än 2 kronor ävensom att ersättningen för den årliga läkarbesiktningen av minderåriga skall utgå med ett från 2 till 3 kronor per undersökt person förhöjt belopp. Härjämte skulle utgå en grundavgift å 5 kronor för varje arbetsställe, såvida besiktningen ägt rum å arbetsstället eller läkaren i samband med besiktningen besökt detsamma.

Departementschefen.

Såsom framgår av vad i det föregående anförts, ankommer det på Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser angående arbetsbok för minderåriga samt läkarundersökning och årlig läkarbesiktning av minderåriga, som erfordras utöver vad nya arbetarskyddslagen därom stadgar. Frågan om

anslag till vissa ersättningar, vilka böra utgå av statsmedel, måste emellertid bli föremål för riksdagens prövning. Härom får jag anföra följande.

Arbetsbok bör utfärdas utan kostnad för den minderårige. Särskild ersättning synes icke böra utgå till lärare eller pastor, som utfärdar sådan bok.

Såsom jag anfört vid anmälan av propositionen 1948:298 bör det i första hand ankomma på skolläkare att i arbetsboken införa läkarintyg. Föreskrift om skyldighet för skolläkare i delta hänseende torde böra intagas i tillämpningskungörelsen till nya arbetarskyddslagen. Läkarintyget bör grundas på det beträffande den minderårige vid skolan förda hälsokortet samt i den mån så befinnes erforderligt särskild av skolläkaren företagen undersökning. Enligt arbetarskyddskommittén skall skolläkaren erhålla arvode å högst 2 kronor för införande i arbetsboken av läkarintyg, som uteslutande grundas på hälsokortets uppgifter.

För hälsovården vid folk- och småskolor samt högre folkskolor svara skoldistriktet. Statsbidrag utgår enligt kungörelsen den 15 juli 1944 (nr 585). För varje lärjunge, som vid vårterminens slut var inskriven och åtnjutit undervisning vid folk- eller småskola eller högre folkskola i distriktet, vid vilken statsunderstödd hälsovård är anordnad, utgår sålunda statsbidrag dels till arvode åt skolläkare med en krona 25 öre dels ock till arvode åt skolsköterska med en krona eller, i enlighet med särskilda bestämmelser, lägre belopp. Såsom villkor för statsbidragets åtnjutande gäller bl. a., att verksamheten bedrivs enligt i nämnda kungörelse meddelade bestämmelser, att verksamheten, i den mån Kungl. Maj:t icke därifrån medgivit undantag, omfattar distriktets samtliga skolor samt att till skolläkaren utgår arvode med minst 2 kronor 50 öre för varje lärjunge, som vid vårterminens slut var inskriven och åtnjutit undervisning vid skola, där statsunderstödd hälsovård är anordnad. Motsvarande bestämmelser finnas för vissa andra skolor. Ersättning till skolläkare vid högre allmänna läroverk m. fl. läroanstalter skall bestridas av särskilda under skolornas avlöningsanslag anvisade medel.

Jag delar för min del arbetarskyddskommitténs uppfattning att den minderårige icke bör ha utgift för att skolläkaren i arbetsboken för in läkarintyg. Då införandet av läkarintygen måste anses utgöra ett naturligt led i skolhälsovården synes det emellertid ur administrativ synpunkt icke lämpligt, att särskild ersättning till skolläkaren utgår av statsmedel för nämnda bestyr. Därest införandet av läkarintyg i arbetsböckerna befinnes innebära en sådan merbelastning för skolläkarna att deras ersättning med anledning härav bör höjas, torde frågan om ökning av statsbidraget till skolhälsovården få upptagas till prövning. F. n. saknas tillräckligt underlag för ett bedömande av detta spörsmål. Tills vidare torde därför icke böra vidtagas annan åtgärd än att såsom ytterligare villkor för statsbidrag till skol-

hälsovården införes, att eleverna utan särskild kostnad skola få läkarintyg infört i arbetsböckerna.

Arbeterskyddsstyrelsen har föreslagit, att staten skall svara för kostnaden för den första läkarundersökningen av minderåriga i kommuner, där statsunderstödd skolhälsovård icke är införd. Jag finner detta rimligt. Då ca 90 procent av folkskolans elever redan åtnjuta statsunderstödd skolhälsovård, och antalet skoldistrikt där sådan hälsovård finnes torde komma att relativt snabbt ytterligare ökas, synes den ekonomiska belastningen för statsverket icke behöva bli av mera betydande storlek. Kostnaderna ifråga torde få bestridas från av mig i det följande föreslaget anslag. Det belopp, som högst må av läkare begäras i ersättning för ifrågavarande undersökningar, torde få fastställas av Kungl. Maj:t.

Jag övergår härefter till frågan om de på staten fallande kostnaderna för de årliga läkarbesiktningarna av minderåriga.

Enligt f. n. gällande bestämmelser svarar staten för ersättning till besiktningsläkare för resekostnaderna vid läkarens resor till arbetsplatserna för sådan besiktning. Riksdagen har icke anmält erinran mot det i propositionen 1948:298 förordade förslaget att staten efter nya arbetarskyddslagens ikraftträdande skall svara jämväl för traktamentsersättning till besiktningsläkaren. I de fall då besiktningsläkaren är förste provinsialläkare eller provinsialläkare torde ifrågavarande ersättningar, liksom f. n. är fallet beträffande nu av statsmedel utgående ersättning, böra bestridas från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Resekostnader. Resekostnads- och traktamentsersättning till annan besiktningsläkare torde böra bestridas från av mig i det följande förordat anslag.

Beträffande minderåriga i skogs- och flottningsarbete är avsikten, att de själva skola uppsöka läkare för att undergå den årliga besiktningen. Riksdagen har icke anmält erinran mot det i propositionen 1948:298 förordade förslaget att ersättning till läkaren skall bestridas av statsmedel. För ändamålet torde böra anvisas ett särskilt förslagsanslag under femte huvudtiteln. Från detta anslag böra även bestridas de i det föregående nämnda ersättningarna, vilka skola bestridas av statsmedel, med undantag av rese- och traktamentsersättning till besiktningsläkare som är förste provinsialläkare eller provinsialläkare.

Säkra hållpunkter saknas för beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår under det nya anslaget. I avbidan på erfarenhet förordar jag att anslaget uppföres med 30 000 kronor. Anslaget bör rubriceras Ersättningar för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att såsom villkor för statsbidrag till skolhälsovård skall föreskrivas att genom skolläkarens försorg skall i arbetsbok för elever vid skolan införas i 27 § arbetarskyddslagen avsett läkarintyg;

dels ock under femte huvudtiteln till *Ersättningar för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lars Lemne.